

Bio, mijn natuur

BioForum Vlaanderen bracht in november haar eerste cijferkatern uit over de biologische landbouw- en voedingssector. De cijfers belichten de Belgische productie en consumptie van biologische producten in 2006, omkaderd met Europese cijfers. Uit de cijfers blijkt dat de bio-sector in 2006 met een totale omzet van 244 miljoen euro sterker staat dan gedacht.

Hoewel 60,6% van de verkoop gerealiseerd wordt door de supermarkten,

positioneren ook de natuurvoedingswinkels zich sterk met een marktaandeel van 30,6%. De productiecijfers volstaan niet om aan de groeiende vraag te voldoen. Onder meer in de sectoren brood en zuivel is er een groot tekort aan binnenlandse producten. België moet heel wat brood en melk importeren om aan de vraag te voldoen.

Daarom roept BioForum landbouwers, tuinbouwers, veetelers én verwerkende bedrijven op om over te schakelen naar de biologische productiemethode.

Het volledige rapport kun je bekijken op

http://bioforum.combell.net/biotheekbe_www/artikel.aspx?artikelID=770

Meer informatie:

Petra Tas, beleidsmedewerker, 03 286 92 74, petra.tas@bioforum.be

Voetzoekers

Met steun van de Vlaamse overheid starten WWF en Ecolife in september 2008 met een nieuwe campagne voor secundaire scholen over de ecologische voetafdruk: Voetzoekers. De voetafdruk, uitgedrukt in hectaren, is een maat voor de impact van onze levenswijze op de beschikbaarheid van de natuurlijke hulpbronnen op aarde. Bedoeling is dat klassen hun ecologische voetafdruk berekenen en vervolgens engagementen aangaan om die te verminderen. Ze krijgen dan enkele maanden de tijd om die engagementen uit te voeren.

Het totale aantal hectaren dat door alle deelnemende klassen bespaard wordt, maken we bekend op de campagnewebsite. Dat totaal zal bepalen hoe groot het projectenfonds is, waar we de meest interessante projecten op scholen mee zullen financieren.

Wie op de hoogte wil blijven van het project kan alvast een mailtje sturen naar

sara.dewinter@wwf.be

Sara De Winter, WWF Belgium, 02 340 09 51

BioGenietenGids

De Biotheek presenteert de BioGenietenGids, een handig en gratis boekje dat consumenten wegwijs maakt in het biologische en ecologische aanbod in Vlaanderen.

Ben je als consument op zoek naar biologische verswaren en delicatessen om thuis een heerlijke maaltijd te bereiden? Of laat je je liever verwennen door een chef-kok die met smaakvolle en seizoensgebonden biogroenten aan de slag gaat? Of zoek je een snelle hap en zegt de automaat met biosoep en – maaltijden je wat?

Of wat dacht je van een massagesessie op de bioboerderij? Of van shoppen in leuke winkels met kleren van hip ecodesign of met leuk en gezond speelgoed voor de kinderen? En er is nog meer: een biokribbe voor je kroost of een bejaardentehuis met biovoeding voor opa, een biologische eettent op een zomerfestival of een stiltraite in een ecolooster.

Genieten van bio en eco kan op talloze manieren. De BioGenietenGids zet consumenten op weg met adressen van winkels, markten, restaurants, vakantieoorden en zoveel meer.

Je kunt de gids gratis aanvragen via 078 15 11 52 of mijnvraag@biotheek.be

Ecological Debt Day

Op 6 oktober 2007 stak de mens zich opnieuw in torenhoge schulden bij de planeet. Op die dag hadden we al alles opgebruikt wat het biologische systeem op aarde op één jaar kan opbrengen. Vanaf 6 oktober 2007 leefden we niet meer van de intresten van de aarde, van de jaarlijkse hoeveelheid aan natuurlijke opbrengsten. Neen, we knabbelen aan het kapitaal van de aarde, aan de totale biocapaciteit. Met alle gekende gevolgen: het verdwijnen van bossen, het uitsterven van planten- en diersoorten, en vooral, de verandering van het klimaat.

Zaterdag 6 oktober 2007 is door het Global Footprint Network dan ook uitgeroepen tot Ecological Debt Day, de dag waarop we begonnen met ons in schulden te steken bij de aarde. Elk jaar berekent het netwerk de "voetafdruk" van de mens. Die voetafdruk wordt vergeleken met het aanbod op aarde: de capaciteit van onze planeet om in de natuurlijke bronnen te voorzien en het afval te verwerken. Al sinds het midden van de jaren '80 overstijgt de vraag het aanbod. Globaal gesproken consumeren we nu de natuurlijke rijkdommen van 1,3 planeten. Bovendien groeit die overconsumptie nog verder aan. Voor het zoveelste jaar op rij valt Ecological Debt Day enkele dagen vroeger dan in het vorige jaar. Dat is ondertussen al meer dan twee maanden vroeger dan 20 jaar geleden. Toen, in 1987, staken we ons bij de aarde pas (?) in diepe schulden op 19 december. Amper acht jaar later, in 1995, viel Ecological Debt Day al één maand vroeger, op 21 november. In die tijd gebruikte de mensheid 15 procent meer natuurlijke bronnen dan de aarde kon produceren. In 2007 gebruikten we maar liefst 30 procent meer natuurlijke bronnen dan de aarde kan leveren. Met andere woorden, de aarde heeft meer dan één jaar en drie maanden nodig om te produceren wat wij gebruiken op één jaar.

Als je elk jaar meer bomen kapt dan er groeien, dan verdwijnt het bos. Als je elk jaar meer vissen vangt dan er bijkomen, dan raken de zeeën langzaam leeg. Als je meer natuurlijke bronnen gebruikt dan wat de planeet je kan bieden, dan bouw je een ecologische schuld op. Je kunt dat een tijdje blijven doen, maar uiteindelijk droogt de bron waarop de menselijke economie gebouwd is, langzaam maar zeker op. Een bedrijf dat zich jaar na jaar in de schulden steekt, gaat uiteindelijk failliet. Met de aarde is het net zo.

Als gevolg van onze overconsumptie in België wordt meer en meer bioproductieve grond ingepalmd in het Zuiden. Bijvoorbeeld voor veevoeder voor onze dieren, en voor groenten en fruit uit Afrika.

Om ons ecologisch budget in balans te houden, en de tering naar de nering te zetten, moeten we het aanbod aan grondstoffen door de aarde versterken door de natuurlijke ecosystemen beter te beheren. Daarnaast moeten we ook de drie belangrijkste oorzaken van de te grote menselijke vraag naar grondstoffen aanpakken: de overconsumptie per persoon, de te lage efficiëntie tijdens het productieproces, en de bevolkingsgroei.

Meer informatie over de ecologische voetafdruk: <http://www.wwf.be/eco-footprint/nl/>

Meer uitleg en interessante grafieken over Ecological Debt Day: http://www.footprintnetwork.org/gfn_sub.php?content=overshoot

FruitlekwiSpel

Een quiz afgewisseld met korte spelletjes. Kinderen van 2de en 3de graad lager onderwijs leren heel wat bij over bio-fruit, nuttige dieren in de bio-boomgaard en eerlijke handel.

De kinderen spelen FruitlekwiSpel in de klas, individueel of in kleine groepjes. Doel van het spel is zoveel mogelijk appels en bananen in de fruitmand te verzamelen door de vragen juist te beantwoorden.

Je vindt het spel op www.biofruitopschool.be.

Terra Incognita

Je hoeft geen milieupessimist te zijn om te beseffen dat het op dit ogenblik - en al geruime tijd - zwaar bergaf gaat met de gezondheid van de planeet. Meer nog, we begeven ons voortaan op onbekend en onvoorspelbaar terrein waarbij de meest realistische inschatting is dat we zware ecologische rampen riskeren. Peter Tom Jones en Roger Jacobs zijn geen doemdenkers. Zij maken een hyperrealistische tekening van een wereld die haar ecologische fundamenteën om zeep aan het helpen is en daarbij de sociale rechtvaardigheid aan diggelen gooit. De economische groei die we maar blijven nastreven - en die nu al in veel rijke landen achteruitgang in welvaart meebrengt - maakt van de ecologische crisis tegelijk een sociale crisis. De rechten van de meeste mensen en van alle toekomstige wereldburgers worden miskend. Weten hoe ernstig de toestand is en waarom het zo ver kon komen, is hoogdringend.

Niet om immobilisme te prediken, wel om zo gedocumenteerd mogelijk te zoeken naar de uitwegen uit de dreigende sociaal-ecologische impasse. Dat is wat Peter Tom Jones en Roger Jacobs doen. Hier spreken geen naïevelingen, wel hyperrealisten die de beste koers proberen uit te tekenen voor onze aarde. Zij noemen zich voorzichtig hoopvol omdat de mensen en de mensheid vrij kunnen kiezen voor een echt duurzame economie. Het is niet te laat om te handelen, maar diep ingrijpende actie dringt zich op, liefst nog vandaag i.p.v. morgen. De auteurs hebben iets te vertellen, een verhaal van zo cruciaal belang voor onze levens en onze directe nakomelingen dat we het allemaal moeten kennen. Zodat niemand straks kan uitroepen: *maar dat heb ik niet geweten.*

Peter Tom Jones en Roger Jacobs, Terra Incognita.

Globalisering, ecologie en rechtvaardige duurzaamheid, Gent, 2006, 646 p.

Nacht van de duisternis

Met dit jaarlijkse initiatief maakt de Bond Beter Leefmilieu ons ervan bewust dat er te veel en al te vaak verkeerd verlicht wordt. Dat heeft zo zijn gevolgen voor mens, dier, plant (bijvoorbeeld bioritme, slaapstoornissen ...) en wetenschap (de sterrenkundigen die de hemel niet meer kunnen bestuderen). Met allerlei fantastische activiteiten in het duister zet de actie de pracht van de nacht 'in het licht'.

Op 15 maart 2008 worden heel leuke activiteiten georganiseerd: sterren kijken door telescopen, een uilenwandeling, een verhalenwandeling, genieten van een warme chocomelk bij kaarslicht... De Nacht van de Duisternis vindt plaats in het weekend maar is misschien een leuke uit-tip voor de klas of het gezin.

Alles over de Vlaamse campagne vind je op de website van BBL: www.nachtvandeduisternis.be

Victoriameer loopt leeg

Het Victoriameer in Oost-Afrika, met als oeverstaten Tanzania, Oeganda en Kenia, is het grootste meer op het Afrikaanse continent en het op één na grootste ter wereld. Maar het loopt leeg. Vooral de jongste jaren daalt de waterspiegel drastisch. Sinds 2003 is het water al met meer dan een meter gezakt, goed voor een verlies van drie procent van het normale watervolume. Die evolutie brengt de watervoorziening in gevaar en veroorzaakt problemen voor de boeren en de vissers, voor zowat iedereen dus.

De Amerikaanse milieugroep International Rivers Network ziet twee grote oorzaken. Een ruime helft van het waterverlies is te wijten aan een overmatig watergebruik door de Nalubaale- en Kiiradammen in Oeganda voor het opwekken van elektriciteit. Tegen de afspraken in zou Oeganda clandestien beide dammen tegelijk laten werken, waardoor er veel meer water uit het Victoriameer in de Victoria-Nijl stroomt dan was afgesproken.

De tweede oorzaak, verantwoordelijk voor de kleine helft van de leegloop, is de aanhoudende droogte die gepaard gaat met hogere temperaturen en verdamping. Ook vervuiling, overbevissing en een verstoord ecosysteem zijn problemen waarmee het meer steeds meer te kampen heeft.

(bron: PALA-themabrief)

Ecosmos!

Het bericht dat veel landen goed op weg zijn om de Kyoto-norm te halen, is goed nieuws. Het bewijst dat de uitstoot van broeikasgasen echt omlaag kan.

Voor burgers als u en ik mag dat echter geen reden zijn om achteruit te leunen. Integendeel, laat het een stimulans zijn om het "gesmos" met energie en grondstoffen nog verder terug te dringen. Burgerzin heet dat.

Eco-actief leven kan beginnen bij lekkere, gezonde dagelijkse kost. Velt (Vereniging voor ecologisch leven en tuinieren) bewijst dat een "smos" klimaatvriendelijker kan met de "ecosmos". Een ecosmos bestaat uit een biologisch broodje, vegetarisch-biologisch broodbeleg, seizoensgroenten en eventueel een mayonaise of dressing. Velt zocht tien heerlijke ecosmos recepten. De helft van de recepten zijn om zelf te bereiden, de andere helft zijn op basis van broodsmearsels uit de handel, getest door een Velt-smaakpanel.

De impact van klimaatvriendelijk eetgedrag is niet te onderschatten. Nederlands onderzoek wijst uit dat een doorsnee huishouden maar liefst 30% van zijn CO₂ uitstoot realiseert in de keuken, waarbij vooral de aard en herkomst van de ingrediënten de doorslag geven. Minder dierlijke proteïnen (vlees, kaas) eten, minder ingevlogen fruit en groenten, en minder groenten uit verwarmde serres, zouden de grootste CO₂ besparing opleveren. De ecosmos van Velt helpt je op weg: www.velt.be

Gezonder eten

Sinds Engelse kinderen van de lagere school (6-9 jaar) op school elke dag een appel, een peer of een ander stuk fruit krijgen, eten ze meer fruit zonder meer. Dat blijkt uit een onderzoek bij 5000 leerlingen. Sinds de start van de campagne op school is het aantal kinderen dat elke dag een stuk fruit eet, gestegen van 46 naar 65 procent. Op weekbasis is dat zelfs bijna 100 procent meer, want in plaats van gemiddeld 7,5 stukken fruit per week eten ze er nu gemiddeld 14.

Omdat de campagne de kinderen ook aanspoort om groenten te eten, vermoeden de onderzoekers dat de kinderen in het algemeen gezonder zijn gaan eten.

In Vlaanderen kunnen scholen al sinds een jaar of tien gratis kwaliteitsfruit krijgen voor hun leerlingen. "Dat zijn overschotten van de veilingen", zegt Joris Schepens van het Belgisch Interventiebureau (BIRB). "Scholen vragen een toegangspas aan en krijgen na goedkeuring elke maandagmorgen een mail waarin staat welk en hoeveel fruit er beschikbaar is en waar ze het moeten ophalen. Voor dat ophalen krijgen ze een kleine vergoeding. Het maximum is een kilo fruit per leerling." Fruitoverschotten die niet worden opgehaald, worden verwerkt tot diervoeding.

Informatie: Joris Schepens, 02 287 25 55, joris.schepens@birb.be, www.birb.be

Het klimaat is de kluts kwijt

Het klimaat: wat is het, waardoor verandert het, wat is klimaatbeleid, wie doet wat? Wat doe ik?

Het valt niet meer te ontkennen: het klimaat is de kluts kwijt. Niet enkel bij ons, maar overal ter wereld veranderen de vertrouwde weerspatronen. Zekerheden als sneeuwmannen in de winter en parasollen in de zomer zijn niet meer. Het heeft zo zijn voordelen, want om orka's te zien hoeven we niet meer naar de Noordpool, zuidse spinnen komen hier overvloedige muggen opeten, en terrasjesweer is iets van alle jaargetijden. Maar we worden ook steeds meer geconfronteerd met extreme weersomstandigheden: méér neerslag en hevige stormen, méér hittegolven en extreme droogten. De opwarming van de aarde heeft enorme gevolgen voor mensen, dieren en planten overal in de wereld. En de landen in het zuiden zijn er het grootste slachtoffer van.

Wil je meer weten over de oorzaken en de gevolgen van de klimaatverandering en hoe we samen de strijd kunnen aangaan om de ergste gevolgen ervan te vermijden? Je komt het te weten in de nieuwe brochure "Het klimaat is de kluts kwijt!" van VODO (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling).

Je kunt de brochure (24 blz) bestellen of downloaden op onze website: www.vodo.be

Vrije bijdrage t/m 4 exemplaren.

(indicatie kostprijs = 0,65 euro + admin. en verzendkost)

Spelenderwijs zin in fruit

Educatief, leerrijk en vakoverschrijdend lessenpakket voor leerlingen van het 3de tot het 6de leerjaar (8-12 jarigen).

Klassikaal introductiespel over fruit.

Hoekenwerk (o.a. doen, denken, spelen en computeren).

Didactisch materiaal op cd-rom;

Meer informatie www.fruiteenlekkerebuit.be, 016 46 32 58

Koe 80 heeft een probleem

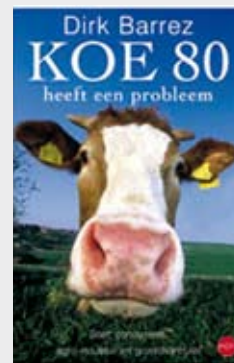
De industrialisering van de landbouw heeft het productieproces drastisch versneld. In het begin leek iedereen er wel bij te varen, totdat men begon met de wereldwijde distributie van landbouwproducten. Zeshonderd miljoen boeren die niet de middelen hadden om hun bedrijf te industrialiseren konden niet optornen tegen de dumpingprijzen van de industriële landbouw. Hoewel er voedsel in overvloed is, stellen we vast dat 865 miljoen mensen – onder wie 600 miljoen boeren – honger lijden.

In Koe 80 heeft een probleem analyseert Dirk Barrez de huidige landbouwpolitiek. Hij vergelijkt het landbouwbeleid van rijke landen met dat van arme landen en tracht te achterhalen wáár het precies misloopt. Daarnaast onderzoekt hij de geschiedenis van de landbouw.

De auteur benadrukt dat we op een beredeneerde manier moeten omgaan met globalisering en toont ook aan hoe we dat kunnen doen.

Boek: € 19,00. Boek + dvd: € 25,00.

Uitgeverij: EPO, 2007

Hou't vast!

De tentoonstelling Hou't vast! (05-10-2007 tot 31-08-2008) is een moderne, interactieve tentoonstelling met foto's, filmmateriaal, maquettes, etnografische voorwerpen, muziekinstrumenten, houtstalen en stamschijven. De tentoonstelling nodigt uit om te kijken en te lezen, maar ook om aan te raken en te experimenteren. Je wordt helemaal ondergedompeld in de wereld van het Afrikaanse hout en woud.

Activiteiten in schoolverband:

- Geleid bezoek in de tentoonstelling (voor alle leeftijden)
- Doe-bezoek aan de tentoonstelling. Met didactisch materiaal op ontdekking voor 3de tot 6de leerjaar of vanaf 14 jaar.

Voor meer informatie:

02 769 52 00 of reservations@africamuseum.be

Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Leuvensesteenweg 13,
3080 Tervuren, www.africamuseum.be

